

Inleiding

De dierenwereld is uitgebreid en veelzijdig. Oneindig veel dieren in allerlei soorten en maten komen voor op onze blauwe planeet. Ze leven lang of juist heel kort, ze zijn heel groot of juist heel klein. Ze leven onder de grond of hoog in de lucht. Ze zijn behaard of hebben schubben, ze zijn fraai van uiterlijk of juist onopvallend gekleurd. Ze eten vlees, vis, bladeren of noten.

Al die dieren hebben een plaatsje in een ingewikkeld systeem, dat je kunt vergelijken met een enorm grote legpuzzel. Elke diersoort staat afgebeeld op een puzzelstukje, dat precies past aan een of meer andere stukjes. De leeuwen passen aan de zebra's en de zebra's aan de koereigers, die weer aan de sprinkhanen passen.

De puzzelstukjes van de dierenwereld passen ook precies aan de puzzelstukjes van de plantenwereld. Zo zitten aan het stukje met het gras aan de ene kant de zebra's vast, en aan de andere kant de sprinkhanen.

Als je beide puzzels helemaal uitlegt, dan ontbreekt er soms een stukje, of er blijft er een over. Dat hoort zo. Deze puzzels zijn nooit klaar; ze veranderen steeds weer, want diersoorten ontstaan en sterven uit.

Miljoenen jaren geleden zagen de puzzels er heel anders uit dan die van nu. Er stonden toen dinosaurussen en ammonieten op de stukjes; nu zijn het andere diersoorten. Alleen als er een dier- of plantensoort uitsterft, veranderen de puzzels; soms een beetje, soms heel veel. Dat ligt er maar net aan welke soort uitsterft en hoeveel andere soorten eraan vastzitten.

Of een individueel dier sterft, maakt niet echt iets uit. Het puzzelstukje van die soort blijft toch wel bestaan. Overleven is uiteindelijk alleen belangrijk voor het voortbestaan van de soort, niet voor het individu. Individuen leven betrekkelijk kort, variërend van een dag tot zo'n 120 jaar. Soorten houden het

veel langer vol en kunnen miljoenen jaren op aarde blijven bestaan. De puzzels veranderen dan ook maar heel langzaam.

Alle dieren doen hun best om te overleven en zo lang mogelijk onderdeel van de puzzel te blijven. In dit boek ontmoet je er een groot aantal. Je maakt kennis met vreemdsoortige wezens en je zult verbaasd staan over hun bijzondere aanpassingen. Kun jij bijvoorbeeld een kwartier je adem inhouden, zoals een blauwe vinvis dat doet, of net zo hard rennen als een jachtluipaard? Kun jij net zo hoog in een boom klimmen als een eekhoorn of net zo'n zware boomstam optillen als een olifant?

Natuurlijk gaat het in de dierenwereld niet alleen om sportprestaties. Dieren presteren ook op andere gebieden. Sommige zijn heel goed in verstopper-tje spelen, zoals de steenvis; andere doen juist heel erg hun best om op te vallen, zoals de paradijsvogel. Het ene dier verricht zijn prestaties in het warme tropische regenwoud en het andere zoekt zijn weg op de ijskoude zuidpool. Verwonder je over al die bijzondere dieren en lees hoe het ze steeds maar weer lukt om onderdeel van de puzzel te blijven.

Alleen wonen of samenleven

Net als mensen leven dieren alleen, in paren, of in groepen. Sommige dieren blijven hun hele leven samen met de partner die ze ooit hebben uitgekozen. Andere dieren delen hun leven alleen in de zomer met een partner, en weer andere hebben verscheidene partners of leven in een grote groep.

Korte ontmoeting

Op de oneindige sneeuwvlakte van de noordpool bewegen twee stipjes. Het zijn ijsberen, die nauwelijks opvallen door hun schutkleur. De twee ijsberen zijn op hun hoede. Beide dieren hebben al weken geen andere ijsbeer gezien en nu staan ze ineens oog in oog. De linkerbeer is een mannetje, de rechter een vrouwtje.

Het is april en paartijd. Normaal zouden de beren met een grote boog om elkaar heen lopen. Maar nu is dat anders. Het mannetje heeft belangstelling voor het vrouwtje en laat dat merken ook. Hij kent het vrouwtje niet en zij hem ook niet. Maar dat maakt bij ijsberen niets uit. Die hebben geen vaste partner. Als het tussen de twee beren 'klikt', dan komt het de volgende dagen enkele keren tot een paring. Daarna gaan ze allebei weer hun eigen weg. Het mannetje bekommert zich verder niet om zijn kinderen. Da's iets voor berinnen om zich druk over te maken.

Partner voor het leven

De oevers van het Nakurumeer in Kenya lijken vanaf een afstand roze gekleurd te zijn. Langs de randen van dit grote meer staan meer dan een miljoen kleine flamingo's. De vogels zijn onrustig, want de broedtijd staat voor de

deur. Over enkele weken vliegen de meeste vogels naar een verderop gelegen meer om er nesten te maken, te paren, eieren te leggen en jongen te laten opgroeien. De partners van vorig jaar proberen elkaar terug te vinden. Dat is niet zo moeilijk als je zou denken, want ze herkennen elkaar aan het stemgeluid. Voor mensenoren lijken flamingogeluiden allemaal op elkaar en je snapt niet dat flamingo's wel verschil horen. Jonge flamingo's zoeken in de groep voor het eerst naar een partner. De keuze is groot en dat komt mooi uit, want flamingo's zijn kieskeurig.

Flamingo's hebben een partner voor jaren. Als het goed 'klikt' tussen de vogels blijven ze bij elkaar totdat een van de twee sterft. Toch kiezen ze daarna vrij snel weer een andere partner. Soms loopt het anders; dan paart een mannetje met meerdere vrouwtjes. Het komt ook wel voor dat twee mannetjes een relatie aangaan. Ze paren en bouwen een nest, maar tot eieren leggen komt het natuurlijk niet. Mocht er toevallig een ei in hun nest terechtkomen, dan gaan ze daar wel op broeden, en samen verzorgen ze het uitgekomen jong.

Flamingo's zijn uitgesproken groepsdieren, maar elk paartje heeft wél een eigen nest, dat verdedigd wordt tegen indringers. Ook de flamingokuikens zoeken elkaar op. Ze vormen als het ware een grote crèche, waarin jongen van verschillende leeftijden samenkomen.

Darren, werksters en een koningin

Het is onrustig in de bijenkorf. Het bijenvolk is te groot geworden en de koningin vertrekt met een deel van haar volk naar een nieuwe woning. In de oude woning is inmiddels een nieuwe koningin uitgekomen, die zich voorbereidt op een bruidsvlucht. Ook de mannetjes, darren genoemd, zijn uitgekomen en verkennen de korf. De darren worden alleen maar in een bepaalde tijd van het jaar geboren uit onbevuchte eitjes. Ze zijn groter dan de werksters en herkenbaar aan de grote ogen.

Een voor een vliegen de darren op een fraaie zomerdag de korf uit en kiezen het luchtruim. De oude koningin is dan al met een deel van het volk vertrokken. De nieuwe koningin verlaat ook de korf en paart hoog in de lucht met verscheidene darren. Het is de enige bruidsvlucht die ze maakt in haar hele leven. Het sperma dat ze verzamelt, is voldoende om alle eitjes te bevruchten die ze in haar leven zal gaan leggen.

Na de bruidsvlucht keert de nieuwe koningin terug naar de korf; ze zal die voorlopig niet meer verlaten. Mochten er in de korf nog andere koninginnen zijn uitgekomen, dan steekt ze die zonder aarzelen dood. De koningin houdt zich van nu af aan nog maar met één ding bezig: eieren leggen. Volgend jaar zal ook zij een andere woning zoeken, als haar volk te groot wordt. Ook de darren keren terug naar de korf. Eerst wordt ze niets in de weg gelegd, maar aan het einde van de zomer zijn ze niet meer welkom. De werksters wachten de darren op; ze steken ze met hun angel en bijten ze met hun sterke kaken. Wanneer de darren dood zijn, slepen de werksters ze naar buiten en laten ze buiten de korf liggen.

Dan keert langzaam aan de rust terug in de korf. Samen met de koningin maken de werksters zich op voor de lange winter.

Leven in een groep

Het oude mannetje is al jaren de leider van de chimpanseegroep. Hij is dertig jaar en in de kracht van zijn leven. De jonge mannetjes uit de groep dagen hem wel eens uit, maar echt aanvallen durven ze hem niet. Toch is aan de leider te merken dat hij een dagje ouder wordt. Zijn lichaam wordt stijver en op zijn kin zijn de eerste grijze haren te zien. Maar hij heeft veel ervaring en de vrouwtjes uit de groep hebben ontzag voor hem. Hij leidt zijn groep langs de strikken van de stropers en weet als geen ander wanneer de fruitbomen rijpen en waar die te vinden zijn.

Vijf jaar later is de oude leider heel ziek. Hij geeft over en zit stil onder een boom. Het laatste jaar gaat het al vaker niet zo goed met hem. Dat merken de groepsleden ook. Hij is humeurig en mept om zich heen als de spelende jongen te dicht in zijn buurt komen. Toch behandelen de groepsleden hem met respect; hij is immers de baas.

De nummer twee in de rangorde van de groep houdt de leider scherp in de gaten en wacht op zijn kans. De leider loopt steeds slechter; zijn baard is nu helemaal grijs. Ook op zijn kruin verschijnen grijze haren, en hij voelt aan dat er iets staat te gebeuren. Hij heeft zijn langste tijd als groepsleider gehad.

Die avond is het zover. Het oude mannetje heeft weer een slechte bui en slaat met zijn handen op de grond. Hij rent door de groep, voor zover zijn stramme poten dat toelaten, en zet zijn haren overeind. In het voorbijgaan mept hij het lievelingsvrouwtje van de nummer twee omver. Ze vliegt de struiken in en maakt zich uit de voeten. Nu is de maat vol voor de nummer twee en hij springt op de leider af. De twee mannetjes staan tegenover elkaar met opgezette haren. Ze laten zich van de zijkant zien, want dan lijken ze nog groter. Ze ontbloten hun tanden en stampen op de grond. De rest van de groep blijft op afstand en kijkt toe. Dan valt de nummer twee aan en grijpt de baas. Die bijt terug; de plukken haar vliegen in het rond. De nummer twee is duidelijk sterker, veel sterker dan tijdens het vorige gevecht, nu twee jaar geleden.

